

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

2-maxsus son
(5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ S/2 (5) – 2025

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy kengashi huzuridagi Sudyalari oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrda 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Vaxidov Suxrobjon</i> O'ZBEKISTONDA ZIYORAT TURIZMINI RIVOJLANTIRISHDA ZIYORATGOHLARNING ROLI	10-14
<i>Mamatqulov Bekzod, Negmatova Dilafro'z</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA FARMATSEVTIKA SANOATINING RIVOJLANISHI: TARIXIY TAHLIL VA NATIJALAR (1991-2024 YILLAR)	15-20
<i>Esonov Ziyodbek Yuldashevich</i> FARG'ONA VODIYSINING O'RTA ASRLAR DAVRI KULOLCHILIK HUNARMANDCHILIGI TARIXIDAN	21-25
<i>Raxmatov Ramshod Raximovich</i> XX ASRNING BOSHLARIDA BUXORO VA TURKISTON IJTIMOIIY-IQTISODIY HAYOTIDA AFG'ONISTON OMILI	26-30
<i>Abduraxmonov Adxamjon Soxodilla o'g'li</i> SOVETLAR DAVRIDA FARG'ONA VODIYSI SHAHARLARIDA MADANIY HAYOT (Z. M. BOBUR NOMLI ISTIROHAT BOG'I MISOLIDA)	31-37
<i>Ergashev Ahmad Abdug'offorovich</i> PAXTAKOR-79 FOJIASI: O'ZBEK FUTBOLINING SSSR OLIY LIGASIDAGI RIVOJLANISH TRAYEKTORIYASIGA TA'SIRI (1979-1991)	38-44
<i>Ergashev Umar Kuzyevich</i> O'ZBEKLARNING "QOVCHIN" URUG'IGA DOIR MULOHAZALAR (QASHQADARYO VOHASI)	45-49
<i>Bebitov Maqsud, Jo'raqulova Mukambar</i> JALOLIDDIN RUMIY: TURKISTON VA ANADOLU O'RTASIDAGI MA'NAVIY KO'PRIK	50-57

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Isayev Kobiljon Abdukodirovich</i> SANOAT KORXONALARIDA IQTISODIY INKLYUZIYA FAOLIYATINING IJTIMOIIY-IQTISODIY SAMARADORLIGINI ANIQLASH USULLARI	58-69
<i>Амбарцумян Анастас Алексеевич</i> ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО УЗБЕКИСТАНА И РОССИИ: СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ	70-78
<i>Zokirjonov Muhammadsodiq, Mirzayeva Fotima</i> KAPITAL AKTIVNI BAHOLASH MODEL (CAPM)NING NAZARIY VA METODOLOGIK ASOSLARINI RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI	79-91
<i>Исламтудинова Дина Файзрахмановна</i> СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ОРГАНИЗАЦИОННО – ЭКОНОМИЧЕСКОГО МЕХАНИЗМА В ОТРАСЛИ КОНЕВОДСТВА	92-98
<i>Jumayeva Guzal, Jumadullayeva Durdona</i> JAHONDA KORPORATIV BOSHQARUV TENDENSIYALARI VA O'ZBEKISTON TAJRIBASI	99-105

<i>Rustamov Jamshed Boturjonovich</i> BIZNES-TA'LIMI XIZMATLARINI KO'RSATUVCHILARNING MARKETING FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	106-110
--	---------

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Xolmirzaev Nodirjon Nizomjonovich</i> SHAHARSOZLIKDA ZAMONAVIYLIK VA MILLIYLIK MASALASI	111-114
<i>Mamanov Jamoliddin Abduraximovich</i> YOSHLARDA MILLIY IDENTIKLIKNI SAQLASHNING OMILLARI	115-123
<i>Eshpulatov Inoyat Saparovich</i> FAXRIDDIN ROZIYNING INSON FALSAFASI	124-128
<i>Fayziyev Xurshid Jumayevich</i> VOLTERNING DEISTIK MATERIALIZMI VA UNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	129-133
<i>Rustamaliyev Mirjalol Hayrullo o'g'li</i> BARQAROR RIVOJLANISHDA DAVLAT BOSHQARUVINING AXLOQIY VA FALSAFIY MUAMMOLARI	134-138
<i>Abdumalikov Abdulatif, Juraboyeva Dilmura</i> YANGI O'ZBEKISTONDA JAMIYAT, INSON VA TABIAT MUNOSABATLARINING UYG'UNLIGI	139-143

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>Axmedov Oybek Saporbayevich</i> BOSHLANG'ICH TA'LIM INGLIZ TILI DARSLARIDA OG'ZAKI NUTQNI SHAKLLANTIRISH	144-152
<i>Алиева Эльвина, Расулова Дильбар</i> ТИПОЛОГИЯ КОНВЕРГЕНЦИИ В ЛИНГВИСТИКЕ	153-158
<i>Mirzayeva Kamola</i> "DEVONU LUG'ATIT TURK" ASARIDA KIYIM-KECHAK NOMLARI	159-164
<i>Abdullayev Akmal Amirovich</i> TOSHKENT VILOYATI ETNOTOPONIMLARINING SHAKLLANISHIDA ETNIK GURUHLAR MIGRATSIYASINING TA'SIRI	165-169
<i>Sayfullayeva Dilnoza Dilshod qizi</i> XUDOYBERDI TO'XTABOYEVNING "BESH BOLALI YIGITCHA" ROMANIDA MUALLIF BIOGRAFIYASI IFODASI	170-174
<i>Rahmonova Surayyo Ne'matovna</i> MERONIMLARNING GRAMMATIK VA STRUKTURAVIY XUSUSIYATLARI	175-179
<i>Чернова Наталья Васильевна</i> ОЦЕНКА И ДИАГНОСТИКА ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ СТУДЕНТОВ НЕЯЗЫКОВЫХ ВУЗОВ	180-184
<i>Abdusalomova Aziza Homidovna</i> SA'DIY SHEROZIY SHE'RIYATINING ANGLIYADAGI TARJIMALARIDA POETIK SHAKLNING USTUVORLIGI	185-192

<i>Morozova Anastasiya Vladimirovna</i> SEMANTIC AND PRAGMATIC ANALYSIS IN THE NAMES OF DINING ESTABLISHMENTS	193-196
<i>Murotaliyeva Maftuna Shukurullo qizi</i> P.D.JEYMSNING DETEKTIV ASARLARIDA INTERTEKSTUALLIK	197-200
<i>Ismatova Shaxnoza Axror qizi</i> DAVLAT RAHBARLARINING BAYRAM TABRIKLARI: LINGVISTIK, STILISTIK VA PRAGMATIK TAHLIL	201-205

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Qayumov Zoir Ergashevich</i> O'ZBEKISTONDA YURIDIK JAVOBGARLIKDAN OZOD QILISH INSTITUTI RIVOJLANISHINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	206-210
<i>Tajaliyev Ilyosbek</i> PIROTEKNIKA BUYUMLARINING QONUNGA XILOF MUOMALASINING UMUMIY TAVSIFI VA TURLARI	211-215
<i>Sanayev Botir</i> SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHDA YETKAZILGAN ZARAR UCHUN YURIDIK JAVOBGARLIK MUAMMOLARI	216-221
<i>Alisherova Nozima Nizamidin qizi</i> PORA OLIH JINOYATLARINI KVALIFIKATSIYA QILISH MASALALARI	222-230
<i>Avezov Dilshod Sadulayevich</i> SPECIFIC FEATURES OF EARLY TERMINATION OF LOCAL DEPUTY POWERS ON OBJECTIVE GROUNDS	231-234
<i>Mirzayev G'olibjon Halimovich</i> PROKURATURA ORGANLARI FAOLIYATI SAMARADORLIGINI BAHOLASH TUSHUNCHASI, AHAMIYATI VA ZARURATI	235-242

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

<i>Zubaydullayev O'ktam Raim o'g'li</i> BO'LAJAK O'QITUVCHILARNI ART-PEDAGOGIKASI ASOSIDA KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASHDA ZAMONAVIY TA'LIM TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH METODIKASI	243-248
<i>Turdimuratov Dilmurad Yuldashevich</i> JISMONIY TARBIYA MASHG'ULOTLARI JARAYONIDA YUQORI SINF O'QUVCHILARINING IRODAVIY SIFATLARINI SHAKLLANTIRISH.....	249-255
<i>Egamberdiyeva Zarina Oltiboyeva</i> GEOAXBOROT TEXNOLOGIYALAR FANINI O'QITISHDA GAMIFIKATSIYA METODIKASINI QO'LLAB TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	256-260
<i>Abdiyev Jahongir Ruzibayevich,</i> INTELLEKTUAL QOBILIYATLARNI INOBATGA OLGAN HOLDA TALABALARNING ILMIY TADQIQOTCHILIK FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH	261-265
<i>Alimkulov Jamshid</i> BO'LAJAK GEOGRAFIYA O'QITUVCHILARINING LOYIHALASH KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH MUAMMOLARI	266-272

Kurbanov Olim Esirgapovich

TARIX FANI MUTAXASSISLIGI MAGISTRATURA TALABALARINING TADQIQOT

KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH: TARIX VA ZAMONAVIYLIK 273-277

09.00.00 – FALSAFA FANLARI - PHILOSOPHICAL SCIENCES**Received:** 10 March 2025**Accepted:** 15 March 2025**Published:** 25 March 2025*Article / Original Paper***THE PROBLEM OF MODERNITY AND NATIONALITY IN URBANISM****Xolmirzaev Nodirjon Nizomjonovich,**

Kokand University "Social Sciences"

Chair professor Actuator, Doctor of Philosophy (DSc)

Abstract. The article analyzes the cities of our country, the question of the priority of modernity or nationalism in their construction, features, alleged socio-philosophical problems that arise in this process, their solutions, and proposals are made. The works that can be performed in this area are also comparatively studied and conclusions are given.

Keywords: "Smart city", industrialized cities, commercial cities, developments, clean heating, modern cities, program "Obod qishloq", climo system.

SHAHARSOZLIKDA ZAMONAVIYLIK VA MILLIYLIK MASALASI**Xolmirzaev Nodirjon Nizomjonovich,**

Qo'qon universiteti "Ijtimoiy fanlar"

kafedrası v.b. professori, falsafa fanlari doktori (DSc)

E-mail. nodirjon86.86@mail.ru

Annotatsiya. Maqolada mamlakatimiz shaharlari, ularni barpo etishda zamonaviylik yoki milliylik ustuvorligi masalasi, xususiyatlari, bu jarayonda yuzaga kelishi kutilayotgan ijtimoiy-falsafiy muammolar, ularni yechimlari tahlil qilinib, takliflar kiritiladi. Shuningdek, sohada bajarilishi mumkin bo'lgan ishlarni qiyosiy o'rganiladi va xulosalar beriladi.

Kalit so'zlar: "Aqli shahar", sanoatlashgan shaharlar, savdo shaharlari, rivojlanish, ekologik toza issiqlik nazorati, zamonaviy shaharlar, "Obod qishloq" dasturi, "klimo" tizimi.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5SI2Y2025N15>

Kirish. Hozirgi vaqtda shaharlar rivoji mamlakatning qay darajada taraqqiy etganini belgilaydigan vaqt yetib keldi. Dunyoning ko'plab davlatlari turli innovatsion yechimlarga ega shaharlar bunyod etish bilan mashg'ullar. Ayniqsa arab davlatlari turli xilda shaharlar bunyod eta boshlagani va unda aholining istiqomat qilayotgani ko'pchilikda havas uyg'otayotganligi bor gap.

Koronavirus pandemiyasi turli mamlakatlardagi ko'plab shaharlarning hayot tarzini o'zgartirib yubordi. Hukumatlar mashinalar kamaygandan keyin avval foydalanilgan kengliklardan yangicha ko'rinishda foydalana boshladi. Odamlar orasida kerakli xavfsiz bo'lgan masofaga ehtiyoj tug'ildi. Ayrim ko'chalarda mashinalar harakati taqiqlandi, avtomobillardan bo'shagan joylar piyodalarga sayr qilish uchun berila boshladi. Odamlar ongli ravishda xavfsiz va qulay shahar hududini yaratishga harakat boshladi. Ammo ayrim hukumatlar bugun ham milliy ruxdagi shaharlarni bunyod etish zarurligini inkor etmaydilar.

Zamonaviylik o'z yo'liga, ammo milliylikni ham unutmaslik kerak. Zero, fikrimizcha, shaharlardan milliylik yo'qolishi bilan millatning ruhi ham yo'qoladi. Tafakkur tarzi o'zgaradi. Ongida turli o'ylar milliy xususiyatlarni yo'qolishiga yo'l ochiladi.

Adabiyotlar tahlili va metodlar. Mamlakatimizda shaharsozlik va shahar madaniyatiga oid muammolarga bag'ishlangan ilmiy ishlarga olimlarimizdan A. Qo'ziyev, A.Mirzaahmedovlarning nomzodlik dissertatsiyalarini misol keltirish mumkin. Shaharlarda ekologik holatni yaxshilash, yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xavf-xatarlarni oldindan belgilash, ulardagi muammolar xususiyatlarini o'rganish bo'yicha prezidentimiz Shavkat Mirziyoyevning Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz asarida [1; 255] muammolar yoritiladi.

Maqolani yoritishda analiz, sintez, taqqoslash kabi metodlardan foydalanildi.

Natijalar va muhokama. Tariximizga e'tibor qaratadigan bo'lsak xalqlarimiz ko'pincha hovli uylarda yashab kelgan. Ularda ko'p qavatli uylarda yashash bo'yicha yetarli tajriba mavjud emas. Asosan qishloq joylardagi aholi keng hududlarda yashab kelgan. Hozirgi vaqtda doimiy daromad manbai izlab qishloqdan shaharga ko'chayotgan yoshlar uchun ko'p qavatli uylarga ko'nikish jarayoni oson kechmaydi. Ularda xorijdan kirib kelayotgan milliyligimizga yot bo'lgan turli ko'ngilochar maskanlarning bo'lishi ularning tarbiyasi va turmush tarziga ta'sir ko'rsatishi aniq. Shu kabi omillarni hisobga olib hukumatimiz "Obod qishloq" dasturi kabi yangi dasturlarni ishlab chiqishi yaxshi samara beradi degan fikrdamiz.

Sohada faoliyat olib boruvchi zamonaviy shaharsozlik mutaxassislarining va oddiy insonlarning fikrlariga ko'ra zamonaviy shaharlar quyidagi xususiyatlarga xamda qulayliklarga ega bo'lishi darkor.

- kechqurun parkovka bolalar o'yingohiga aylanishi;
- uy va ofis bitta joyda bo'lishi;
- odamlar uchun yaxshi sharoit yaratadigan joylarda barpo qilinishi;
- fuqarolar uchun qattiq raqamli nazorat va har qanday qoidabuzarlik uchun jarima belgilanishi;
- Hozirgi raqamli nazorat, kameralar ko'payishi va ratsional ko'rinishga ega bo'lishi;
- o'zini o'zi elektr bilan ta'minlaydigan uy, avtomobillar kam bo'lishi;
- daryolarda bemalol cho'milish imkoniyatining bo'lishi;
- shahar ichida bog'lar ko'p bo'lishi, har kimning kichkinagina tomorqasi (o'zi uchun sabzavotlar yetishtiradi, xuddi xorij kinolaridagi kabi) bo'lishi.
- shahar tor bo'lsa-da, bag'ri keng bo'lishi, ya'ni gavjumlashishi [4; 2].
- turli ko'ngilochar maskanlarning bo'lishi;
- madaniy hordiq chiqarishga xizmat qiluvchi muassasalar faoliyat ko'rsatishi va boshqalar.

Fikrimizcha yuqorida ko'rsatilgan qulayliklarga O'zbekiston shaharlari kelajakda ega bo'lishi mumkin, faqat buning uchun aholi tafakkur tarzini, odatlarini o'zgartirish zarur. Buning avvalida ekologik axloq, jamoat odobi, estetik did tarbiyalanishi muhim ahamiyatga ega.

Shu bilan birga shaharlarni bunyod etishda milliylikka ham e'tibor qaratish katta ahamiyatga ega ekanligini yuqorida ta'kidlab o'tgan edik.

Fikrimizcha hozirgi shaharlarda milliyligimizga xos bo'lgan quyidagilarning bo'lishi katta ahamiyatga ega.

- Milliy muzeylar;

- Hunarmandlar markazlari;
- Milliy bozorlar;
- Suv manbalarining bo'lishi;
- Milliy qahramonlar aks etgan monumentlarning bo'lishi;
- Salqin bog'larning mavjud bo'lishi;
- Hovli uylarning mavjud bo'lishi;

Ko'pchilik olimlarning fikriga ko'ra hozirgi vaqtda milliylik va zamonaviylik uyg'unligini ta'minlash katta samara beradi. U o'z navbatida milliylikni saqlab qolish hamda zamondan ortda qolmaslikka qulay va farovon hayot kechirishga sabab bo'ladi.

Bu borada fikr yuritar ekanmiz xorij tajribasini o'rganish, hamda ularga milliylikni uyg'unlashtirishga harakat qilib ko'ramiz.

O'zbekistonning hozirgi shaharlarida yechish zarur bo'lgan muammolardan biri havo sifatini yaxshilashdir. Bu borada xorij tajribasiga e'tibor bersak havo sifatini 12 ta parametr bo'yicha o'lchab tahlil qiluvchi «Climo» tizimi mavjud ekanligini ko'ramiz. Ushbu qurilma an'anaviy havo monitoringi tizimidan 100 barobar kichik va 10 barobar arzonroqdir. «Climo» megapolislarning jiddiy muammosiga aylangan atrof-muhit ifloslanishiga qarshi samarali kurashish imkonini beradi [5; 1]. Ushbu tizimning kelajakda O'zbekistonda bo'lishi joriy yil shundayin ham dunyoning eng issiq nuqtasi deya e'tirof etilgan mamlakatimiz uchun juda zarurdir. Bunday tizim barcha shaharlarga ayniqsa, sanoatlashgan shaharlar (Navoiy, Zarafshon, Quvasoy, Farg'ona, Qo'qon va hokazo) uchun kechiktirib bo'lmaydigan tizim desak mubolag'a bo'lmaydi. Shu bilan birga mazkur muammoni yechishning milliy usulini aytib o'tish joiz. Fikrimizcha shaharlarni bunyod etishda shamol yo'nalishiga moslab imoratlarni qurish zarur. Chunki shunday holatda shahar hududi havoning bemalol yurishi, shuningdek uning hududda uzoq muddat saqlanib qolmasligi imkon yaratadi. Qishloqlardagi qurilishlar ko'pincha shunday qurilganligi katta avlod vakillari tomonidan yuqoridagi sabab bilan izohlanadi.

Mamlakatimizning zamonaviylik va milliylik ruhi singdirilgan shaharlarni barpo etishda kelajakda quyidagi omillar muhim ahamiyat kasb etishi zarur deb hisoblaymiz:

- mamlakatimiz shaharlarida binolarining ko'kalamzorlashtirilishi shaharni isib ketishdan va xalos etadi;
- jamoat muhitida yashil zonalar yaratiladi. Shu yo'l bilan shahar yashash uchun qulay holatga keladi. Unda hatto issiq havoda ham erkin nafas olish mumkin bo'ladi.
- energiyadan foydalanilmaydigan uylar issiqxona effekti kuchayishiga yo'l qo'ymaydi.
- suv manbalarini ko'paytirish;
- favvoralar qurishni ham rejalashtirilishi zarur.
- yangi binolar shamoldan intellektual va innovatsion usulda foydalanish yaxshi samara beradi. Bu esa issiqlikni boshqarishning qiziq natijalarini yuzaga keltiradi.

Bu takliflar mamlakatimiz shaharlari uchun zarur bo'lgan muhim omillar sifatida namoyon bo'lmoqda.

Iqlimshunoslikka mo'ljallangan Meteodyn kompaniyasi Urbawind dasturiy ta'minotini ishlab chiqdi. U shahardagi shamol harakatini boshqaradi. Shunday qilib, shamoldan maksimal darajada foydalanish uchun binoning joylashuvi, derazalarning hajmini qo'llash va turar-joy binosida havo aylanishini kafolatlash va uni bir necha gradusga sovitish mumkin [3; 1].

Xorij tajribasiga e'tibor qaratar ekanmiz Los-Anjelesdagi yo'llarda an'anaviy qora asfalt o'rniga oq qoplamadan foydalanishlariga guvoh bo'lamiz. Shu usul orqali yer harorati ba'zi

joylarda 10°Cga pasayadi. Bu esa o'z navbatida binolarga ham ta'sir qiladi. Il-de-Frans institutida iqlim, havo va energiyani o'rganishga mas'ul bo'lgan Ervan Kordo (ErwanCordeau)ning aytishicha, «Quyosh radiatsiyasi tufayli kuchli albedo darhol osmonga jo'naydi, shuning uchun energiya qoplamaning o'zida to'planmaydi». Qoplamaning bunday uslubi binolar tomi uchun ham mos keladi. Bino tomini oq rangga bo'yab, uydagi haroratini bir necha gradusga pasaytirish mumkin. Barcha uchun qulay, ekologik toza issiqlik nazorati. Bir so'z bilan aytganda yuqoridagi kabi innovatsiyalarni qo'llash kelajakdagi O'zbekiston shaharlari uchun katta muammolar yechimi bo'ladi. Ammo tan olish kerak bizning ota bobolarimiz uylarni ohak bilan oqlab unga bezak berganligini yaxshi bilamiz. Agar amerikaliklarning ushbu yechimi va ohakning imkoniyatlarini solishtirib ko'rsak xamda ulardan tabiiy sharoitimiz imkoniyatlaridan kelib chiqib foydalansak shaharlarmiz ko'rkiga ko'rk qo'shgan bo'lar edi. Qolaversa asfaltni hisobga olmaganda boshqa joylarda unumli ish bajargan bo'lar edik. Shu bilan birga iqtisodiy foyda ham ekologik soflik ham biz tomonida bo'ladi. Endi bu ikki vositaning imkoniyatlarni uyg'unlashtirilsa fikrimizcha ajoyib innovatsiyaga guvoh bo'lamiz.

Xulosa. Xulosa o'rnida aytish joizki O'zbekistonning zamonaviy shaharlari qiyofasi hozirgi vaqtda shakllanmoqda. Uning shakllanishida biz insonlar muhim o'rin egallaymiz. Shunday ekan birinchi navbatda insonlar dunyoqarashini o'zgartirish, shaharlashuv madaniyatini o'zlashtirishimiz, o'z navbatida milliy madaniyatimiz oltin fondini unutmagan xolda dunyoga yuz tutishimiz va taraqqiyotdan ortda qolmasligimiz zarur. Shaharlarimizda zamonaviylik yoki millik ustuvor bo'lishi o'z qo'limizda. Yoki har ikkisining uyg'unlashtirilgan xolda shaharlar bunyod etish ham bugungi avlodning zimmasida. Shaharlarning qanday bo'lishi kelajak avlodning qaysi yo'ldan borishida ham muhim o'rin tutadi. Shunday ekan eng muqobil va to'g'ri yechimni izlab topish bugungi kunning dolzarb masalasidir.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Mirziyoev Sh. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz.–Toshkent: O'zbekiston, 2017. – 592 b.
2. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008. – 176 b.
3. <https://kun.uz/news/2018/09/11/kelazak-saarlarini-kondicionerlarsiz-tasavvur-kilib-kuring>
4. <https://sof.uz/post/kelajak-shaharlari-qanday-boladi>
5. <https://www.xabar.uz/jamiyat/kelajak-shaharlari>

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ S/2 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).